

‘पंढरपूर मंदिर विकास आराखऱ्यास’
मान्यता देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

नियोजन विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: तीक्षेवि-२०२३/प्र.क्र.१५/का.१४४४-अ

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.

दिनांक: १९ जून, २०२३.

- संदर्भ: १) नियोजन विभाग, शासन निर्णय, क्रमांक तीक्षेवि-२०१५/प्र.क्र.६/का.१४४४,
दिनांक ०४ जून, २०१५.
- २) नियोजन विभाग, शासन निर्णय, क्रमांक तीक्षेवि-२०१५/प्र.क्र.६/का. १४४४,
दिनांक १९ जुलै, २०१६.
- ३) मुख्य सचिव महोदयांच्या अध्यक्षतेखालील उच्चाधिकार समितीच्या
दिनांक ३०.११.२०२२ व दिनांक १५.१२.२०२२ रोजी झालेल्या बैठकांचे इतिवृत्त.
- ४) मा.मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखालील शिखर समितीच्या दि.२३.०५.२०२३
रोजी झालेल्या बैठकीचे इतिवृत्त.

प्रस्तावना:

नियोजन विभाग, शासन निर्णय, क्र.तीक्षेवि-२०१५/प्र.क्र.६/का.१४४४, दि.०४.०६.२०१५ अन्वये राज्यातील तीर्थक्षेत्र, पर्यटनस्थळ परिसर विकास आराखडा अंतिम करणे व अंमलबजावणीसाठी धोरण/मार्गदर्शक तत्वे निश्चित करण्यात आली आहेत. तसेच दि.१९.०७.२०१६ च्या शासन निर्णयान्वये यातील काही तरतूदी/निकष याबाबत स्पष्टीकरणात्मक सूचना निर्गमित करण्यात आल्या आहेत. त्यामध्ये “तीर्थक्षेत्राच्या २०० मीटर परिसरातच तीर्थक्षेत्रासाठी आवश्यक अशा सुविधांविषयक कामांचाच समावेश आराखऱ्यामध्ये असावा तसेच आराखऱ्यांतर्गत आवश्यक सुविधांविषयक कामांच्या तीर्थक्षेत्र/पर्यटनस्थळ/परिसर विकास आराखऱ्याची कमाल किंमत मर्यादा रूपये २५ कोटी राहील” असे स्पष्ट करण्यात आले आहे.

२. उपरोक्त शासन निर्णयातील तरतूदीनुसार अर्थसंकल्पीय भाषणात नमूद आंतराष्ट्रीय / राष्ट्रीय दर्जाची महत्वाची स्थळे, तीर्थक्षेत्रे परिसर विकास आराखडे यांची व्याप्ती व स्वरूप लक्षात घेऊन, संबंधित आराखडे नियोजन विभागामार्फत राबविण्यात येतात. स्थानिक पातळीवरील सर्व संबंधितांशी चर्चा करून विकास आराखडा व त्यास लागणारा निधी याचा आराखडा जिल्हाधिकारी

यांच्या अध्यक्षतेखालील जिल्हास्तरीय कार्यकारी समितीने तयार करून तो मुख्य सचिव महोदयांच्या अध्यक्षतेखालील उच्चाधिकार समितीस सादर करण्यात येतो. उच्चाधिकार समिती विकास आराखड्यास मा.मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखालील शिखर समितीची मान्यता प्राप्त करून घेण्यासाठी शिफारस करते.

३. मा.उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) महोदयांनी सन २०२२-२३ च्या अर्थसंकल्पीय भाषणामध्ये ‘पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या’ ची अंदाजित किमत ७३ कोटी ८० लाख रुपये असून, त्यासाठी आवश्यक निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल असे घोषित केले आहे.

४. ‘पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या’ च्या प्रस्तावास जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखालील “जिल्हास्तरीय समिती” ने रुपये ७३८५.९५ लक्ष खर्चाचा प्रस्ताव मुख्य सचिव महोदयांच्या अध्यक्षतेखालील उच्चाधिकार समितीच्या मान्यतेस्तव सादर केला होता. नियोजन विभाग, शासन निर्णय, दि.०४.०६.२०१५ अन्वये स्थापन करण्यात आलेल्या मुख्य सचिव महोदयांच्या अध्यक्षतेखालील उच्चाधिकार समितीच्या दिनांक ३०.११.२०२२ व दिनांक १५.१२.२०२२ रोजी झालेल्या बैठकीत सदर प्रस्ताव मा.मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखालील शिखर समितीसमोर मान्यतेस्तव ठेवण्याची शिफारस करण्यात आली.

५. नियोजन विभाग, शासन निर्णय, दि.०४.०६.२०१५ अन्वये तीर्थक्षेत्र/पर्यटनस्थळ विकास आराखड्यास मान्यता देणेकरिता मा. मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखालील स्थापन करण्यात आलेल्या “शिखर समिती” समोर सदर प्रस्ताव अंतिम निर्णयार्थ सादर करण्यात आला. मा. मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखालील दि.२३.०५.२०२३ रोजी पार पडलेल्या शिखर समितीच्या बैठकीत “पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या” च्या प्रस्तावित रुपये ७३८५.९५ लक्ष किंमतीच्या विकास आराखड्यास मान्यता देण्यात आली.

शासन निर्णय :-

संदर्भाधीन अ.क्र. २ येथील दिनांक १९ जुलै २०१६ च्या शासन निर्णयामधील “आराखड्याची कमाल किंमत मर्यादा रुपये २५ कोटी” ही अट शिथील करून, ‘पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या’ च्या प्रस्तावित रुपये ७३८५.९५ लक्ष किंमतीच्या विकास आराखड्यास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे.

२. ‘पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या’ अंतर्गत कामांची प्रत्यक्षात अंमलबजावणी करून घेण्यासाठी जिल्हाधिकारी, सोलापूर यांना “संनियंत्रण अधिकारी” म्हणून घोषित करण्यात येत आहे. जिल्हाधिकारी, सोलापूर यांना “संनियंत्रण अधिकारी” ही जबाबदारी पार पाडण्याकरिता स्वतंत्र कर्मचारीवृंद उपलब्ध करून देण्यात येणार नाही. समितीची कार्यकक्षा शासन निर्णयात नमूद केल्यानुसार खालीलप्रमाणे राहील :-

- १) ‘पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या’ अंतर्गत “परिशिष्ट अ” येथे प्रस्तावित कामे दोन टप्प्यांमध्ये दिनांक ३१/०३/२०२५ पर्यंत पूर्ण करण्यात यावीत. जिल्हाधिकारी, सोलापूर यांनी केलेल्या सादरीकरणानुसार निश्चित करण्यात आलेली अंमलबजावणी व कार्यान्वयीन यंत्रणांकडून विहित कालमर्यादेत सदर कामे पूर्ण करून घेण्याची जबाबदारी “संनियंत्रण अधिकारी” म्हणून जिल्हाधिकारी, सोलापूर यांची राहील.
- २) “पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या” मध्ये रूपये ७३८५.९५ लक्ष किंमतीच्या विकास आराखड्याच्या मान्यता प्राप्त कामांव्यतिरिक्त कोणत्याही कामांचा समावेश करण्यात येऊ नये.
- ३) “पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या” तील कामांची द्विरुक्ती होणार नाही व अशी कामे कोणत्याही अन्य शासकीय योजनेत प्रस्तावित किंवा मंजूर अथवा प्रगतीत नाहीत, ह्याची खातरजमा करण्याची जबाबदारीसुद्धा “संनियंत्रण अधिकारी” म्हणून जिल्हाधिकारी, सोलापूर यांची राहील.

(अ) आराखड्यासाठी आवश्यक परवानग्या प्राप्त करून घेणे:

“पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या” तील कामे राबविण्यापूर्वी, आवश्यक मान्यता/ आवश्यक ना-हरकत परवानगी संबंधित प्राधिकरणांकडून घेण्याची जबाबदारी “संनियंत्रण अधिकारी” म्हणून जिल्हाधिकारी, सोलापूर यांची राहील.

(ब) आराखड्यातील कामांना तांत्रिक मान्यता घेणे:

- १) “पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या” तील कामे सुरु करण्यापूर्वी संबंधित कामांच्या आराखड्यास व अंदाजपत्रकास “सक्षम प्राधिकारी” यांच्याकडून आवश्यकतेनुसार “तांत्रिक मान्यता” प्राप्त करून घ्याव्यात. तसेच ही कामे सुरु करण्यापूर्वी आवश्यकतेनुसार, जिल्हा परिषद व नगर पालिका या स्थानिक स्वराज्य संस्था यांची देखील आवश्यक ती मान्यता घेण्यात यावी.
- २) “पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या” तील कामे विहित केलेल्या कालमर्यादेत पूर्ण होण्याकरिता “संनियंत्रण अधिकारी” म्हणून जिल्हाधिकारी, सोलापूर यांच्या अध्यक्षतेखाली आराखड्याशी संबंधित सर्व अंमलबजावणी व कार्यान्वयीन यंत्रणांच्या जिल्हा प्रमुखांचा समावेश असलेली एक “जिल्हास्तरीय तांत्रिक समिती” गठीत करण्यात यावी. या समितीमध्ये जिल्हा नियोजन अधिकारी “सदस्य सचिव” असतील. जिल्हास्तरीय तांत्रिक समितीची शक्यतो प्रत्येक महिन्यात एक बैठक घेण्यात यावी. अशा बैठकीस इतर जिल्हा प्रमुख यांना आमंत्रित करण्याबाबत “संनियंत्रण अधिकारी” म्हणून “जिल्हाधिकारी, सोलापूर” यांना अधिकार राहील.

(क) आराखड्याचे संनियंत्रण व अंमलबजावणीसाठी “जिल्हास्तरीय समिती” व “कार्यकारी समिती” गठीत करणे:

नियोजन विभाग, शासन निर्णय, क्रमांक : तीर्थवि-२०१५/प्र.क्र.६/का.१४४४, दिनांक ४ जून, २०१५ मधील सूचनानुसार, शिखर समितीने मान्यता दिलेल्या “पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखडा” अंमलबजावणी व संनियंत्रण करण्यासाठी मा.पालकमंत्री, सोलापूर जिल्हा यांच्या अध्यक्षतेखाली “जिल्हास्तरीय समिती” आणि “जिल्हाधिकारी, सोलापूर तथा संनियंत्रण अधिकारी” यांच्या अध्यक्षतेखाली “कार्यकारी समिती” गठीत करण्यात आली आहे. “पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखडा” संनियंत्रण व अंमलबजावणी करण्याचे संपूर्ण अधिकार “जिल्हास्तरीय समिती” यांचे राहतील.

(ड) आराखड्यासाठी आवश्यकतेनुसार सल्लागार नियुक्त करणे:

“पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या” तील प्रकल्प अहवाल निश्चित केलेल्या कार्यान्वयीन यंत्रणांमार्फत तयार करण्यात यावेत. अत्यंत आवश्यकता असेल तरच, विशिष्ट व तांत्रिक बाबींशी संबंधित कामांसाठी स्वतंत्र व सक्षम सल्लागार यांची नियुक्ती करण्याबाबत “जिल्हास्तरीय समिती” कडून मान्यताप्राप्त करून घ्यावी. असा सल्लागार हा वास्तुरचनाकाराने तयार केलेला आराखडा/ नकाशा यानुसार संबंधित कामे स्वतंत्रपणे पूर्ण करण्याची क्षमता व बांधिलकी असलेला असावा. नियुक्त करण्यात आलेल्या सल्लागाराकडे अशा प्रकारच्या कामाचा पुरेसा अनुभव असावा. नियोजन विभाग, शासन निर्णय, क्रमांक तीक्षेवि-२०१५/प्र.क्र.६/का. १४४४, दिनांक १९ जुलै, २०१६ अनुसार संबंधित सल्लागारास अदा करावयाचे शुल्क हे ठोक व वाजवी स्वरूपाचे असावे व त्याचा खर्च उपलब्ध निधीमधून करण्यात यावा.

(इ) आराखड्यांतर्गत करण्यात येणाऱ्या कामांची देखभाल दुरुस्ती:

(१) “पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या” तील कामे देवस्थान अथवा विश्वस्त संस्थेच्या मालकीच्या जागेवर करण्यात येणार आहेत अशा कामांसंदर्भात देवस्थान अथवा विश्वस्त संस्थेकडून ‘ना हरकत प्रमाणपत्र’ प्राप्त करून घेणे बंधनकारक राहील. तसेच अशा कामांच्या पूर्णत्वानंतर त्यांची आवश्यक देखभाल व दुरुस्ती, देवस्थान अथवा विश्वस्त संस्थेने करण्यासंदर्भात जिल्हाधिकारी, सोलापूर यांनी “संनियंत्रण अधिकारी” म्हणून अशी कामे सुरु होण्यापूर्वी करारनामा करणे, संबंधित अंमलबजावणी व कार्यान्वयीन यंत्रणांवर बंधनकारक करावे.

१.१ “पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या” अंतर्गत निर्माण होणा-या इतर मालमत्तेची देखभाल व दुरुस्तीसाठीची जबाबदारी व यासाठी लागणा-या निधीची तरतूद संबंधित अंमलबजावणी व कायान्वयीन यंत्रणांकडून होणे अपेक्षित असून ती जबाबदारी संबंधित प्रशासकीय विभागाची राहील. निर्माण होणा-या अशा मालमत्तेच्या देखभाल व

दुरुस्तीसाठी कोणताही स्वतंत्र निधी नियोजन विभागामार्फत उपलब्ध करून दिला जाणार नाही.

१.२ “पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या” तील कामांमुळे निर्माण होणा-या भाविकांसाठीच्या सुविधा तसेच पर्यटनस्थळ सर्व नागरिकांसाठी खुले राहील अशी अट देवस्थान अथवा विश्वस्त संस्थेबरोबर होणा-या करारामध्ये समाविष्ट करण्यात यावी.

(ई) आराखड्यांतर्गत करण्यात येणाऱ्या कामांकरिता निधी वितरण:

(१) “पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या” करिता शासनाकडून वितरीत होणा-या निधीतून खर्च करताना वित्तीय नियमांचे आणि विविध नियमांतर्गत नेमून दिलेल्या कार्यपद्धतीचे पालन करण्यात यावे. कोणत्याही परिस्थितीत मंजूर/ वितरीत निधीपेक्षा अतिरिक्त खर्च करण्यात येऊ नये याची दक्षता जिल्हाधिकारी, सोलापूर यांची संनियंत्रण अधिकारी म्हणून राहील.

(२) “पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या” च्या एकूण किंमतीच्या मर्यादेत, आराखड्यातील एका मंजूर कामामधील बचत ही त्याच आराखड्यातील मंजूर अधिक खर्चाच्या दुसऱ्या कामाकडे समायोजित करण्याचे अधिकार “संनियंत्रण अधिकारी” म्हणून जिल्हाधिकारी, सोलापूर यांना खाली नमूद अटीच्या अधीन राहून राहतील.

१. बचतीच्या कामांमध्ये भविष्यात अतिरिक्त निधीची मागणी करण्यात येणार नाही.
२. याकरीता जिल्हास्तरीय समितीकडून पूर्व परवानगी घेणे आवश्यक राहील.
३. याबाबतचा अहवाल शासनास १५ दिवसात पाठविण्यात येईल.

(उ) आराखड्याशी संबंधित शासनास सादर करावयाची विवरणपत्रे:

(१) “पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या” च्या निधीमधून करावयाच्या कामांची भौतिक प्रगती, तसेच निधीतून होणाऱ्या खर्चाची विवरणपत्रे परिशिष्ट -ब० मध्ये नमूद केल्यानुसार, कार्यान्वयीन यंत्रणेने दर महिन्याच्या १० तारखेपर्यंत शासनास न चुकता सादर करावीत. तसेच काम पूर्ण झाल्यावर “काम पूर्णत्वाचा दाखला” आणि निधीबाबतचे “उपयोगिता प्रमाणपत्र” न चुकता शासनास सादर करावे. ही संनियंत्रण अधिकारी यांची जबाबदारी असेल.

(२) जिल्हा नियोजन अधिकारी, सोलापूर, यांनी उपरोक्त आदेश सर्व संबंधितांच्या निर्दर्शनास आणावेत.

३. मा.मुख्यमंत्री यांच्या अध्यक्षतेखालील शिखर समितीच्या दि.२३.०५.२०२३ रोजीच्या बैठकीत मान्यता दिल्यानुसार प्रशासकीय मान्यतेचे आदेश निर्गमित करण्यात येत आहेत.

४. सदर योजना सन २०२३-२४ या वर्षापासून अंमलात येईल. या आराखड्यातील खर्च “मागणी क्रमांक ओ-१०, मुख्य लेखाशीर्ष ५४५२, पर्यटनावरील भांडवली खर्च, ००,०१, पर्यटनासाठी पायाभूत सुविधा, १०१-पर्यटन केंद्र (००)(०४) श्री.क्षेत्र देहू-आळंदी, भंडारा डोंगर व पालखीतळ क्षेत्र विकास कृती कार्यक्रम (५४५२०१०४) कार्यक्रम (दत्तमत) या लेखाशीर्षातर्गत उपलब्ध तरतूदीतून करण्यात यावा.

५. “पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखड्या” संदर्भातील कार्यवाही करतांना उच्चस्तरीय समितीच्या दि. ३०.११.२०२२ व दि. १५.१२.२०२२ रोजी पार पडलेल्या तसेच शिखर समितीच्या दि. २३.०५.२०२३ रोजी पार पडलेल्या बैठकीतील निदेशांचे तंतोतंत पालन करण्यात येईल, याबाबतची दक्षता “संनियंत्रण अधिकारी” म्हणून जिल्हाधिकारी, सोलापूर यांनी घ्यावी.

६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२३०६२०१७४६२९१७१६ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षात्कित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(मनिषा राणे)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत, तातडीच्या आवश्यक कार्यवाहीकरिता,

जिल्हाधिकारी, सोलापूर.

प्रति,

१. मा. राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मुख्यमंत्री कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई,
३. मा. उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे खाजगी सचिव, मुंबई,
४. मा. मंत्री व राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, (सर्व)
५. मा. विरोधी पक्षनेता, विधान परिषद/ विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
६. मा. संसद सदस्य /विधानसभा/ विधान परिषद सदस्य, (सर्व)
७. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन
८. अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, (सर्व)
९. प्रधान महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र राज्य-१, मुंबई,
१०. प्रधान महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता/ लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र राज्य-२, नागपूर,
११. पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
१२. महाव्यवस्थापक, मध्य रेल्वे, मुंबई.

१३. विभागीय आयुक्त, पुणे विभाग, पुणे.
१४. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, सोलापूर,
१५. मुख्य अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम प्रादेशिक विभाग, सोलापूर
१६. मुख्य अभियंता, महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनी, सोलापूर
१७. मुख्य अभियंता, जलसंपदा विभाग, सोलापूर
१८. अधीक्षक अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम मंडळ, सोलापूर.
१९. संचालक, पुरातत्व व वस्तुसंग्रहालय संचालनालय, मुंबई.
२०. उप संचालक, पुरातत्व विभाग, येरवडा, पुणे.
२१. मुख्याधिकारी, पंढरपूर नगर परिषद,
२२. भारतीय जनता पार्टी, महाराष्ट्र प्रदेश, सी.डी.ओ. बैरंक क्र. १, योगक्षेमसमोर, वसंतराव भागवत चौक, नरीमन पॉइंट, मुंबई-२०.
२३. इंडीयन नॅशनल कॉंग्रेस, महाराष्ट्र प्रदेश कॉंग्रेस (आय) समिती, टिळक भवन, काकासाहेब गाडगीळ मार्ग, दादर, मुंबई-२५.
२४. नॅशनलिस्ट कॉंग्रेस पार्टी, राष्ट्रवादी भवन, फ्री प्रेस जर्नल मार्ग, नरिमन पॉइंट, मुंबई -१
२५. शिवसेना, शिवसेना भवन, गडकरी चौक, दादर, मुंबई-२८
२६. बहुजन समाज पार्टी, डी.-१, इन्सा हटमेंट आझाद मैदान, मुंबई-१
२७. भारतीय कम्युनिस्ट पार्टी, महाराष्ट्र कमिटी, ३१४, राजभवन, एस.व्ही.पटेल रोड, मुंबई-४
२८. महाराष्ट्र कम्युनिस्ट पार्टी (मार्क्सवादी), महाराष्ट्र कमिटी, जनशक्ती हॉल, ग्लोब मिल पॅलेस, वरळी, मुंबई-१३
२९. महाराष्ट्र नवनिर्माण सेवा, राजगड, मातोश्री टॉवर, शिवाजी पार्क, दादर, मुंबई ४०००२८
३०. निवड नस्ती.

परिशिष्ट-अ

“पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखडा”

अ.क्र	तपशिल	अंदाजित खर्च (रु.)
०१	भाग १: जतन व संवर्धन	
अ	मुख्य मंदिर व संकुलातील मंदिरांचे जतन संवर्धन	
१	मुख्य विठ्ठल मंदिर (गर्भगृह, चारखांबी, सोळखांबी, अर्धमंडप, इ.)	५,०३,५८,०३४
२	रुक्मिणी मंदिर	२,७०,५३,०३१
३	नामदेव पायरी व त्यावरील इमारतीचे नुतनीकरण	५,०५,५१,९७४
४	महाद्वार व दोन्ही बाजूच्या पडसाळी	६,१८,२३,१६३
५	लाकडी सभामंडप	१,२५,००,७२१
६	महालक्ष्मी मंदिर, व्यंकटेश मंदिर, मंदीरातील इतर इमारती (बाजीराव पडसाळ, पश्चिम दरवाजा तसेच मंदिरातील ३८ परिवार देवता काशीविश्वेश्वर, शनैश्वर, खंडोबा, गणपती, राम मंदिर वगैरे)	३,६९,०७,२७९
७	मंदिरातील दीपमाला (४)	२२,२७,४९५
	एकूण (अ)	२४,९४,२१,६९६
ब	देवस्थान अखत्यारीतील मुख्य मंदिर समूहाच्या बाहेरील २८ परिवार देवतांच्या मंदिरांचे जतन व संवर्धन.	
	श्री. विष्णूपद मंदिर, श्री. डगरी वरील विष्णूपद मंदिर, श्री. विष्णू मुर्ती मंदिर, श्री. मारुती मंदिर, श्री. नारद मंदिर, श्री. मारुतीचा पार, श्री. रिघ्दी सिध्दी गणपती मंदिर, श्री. लक्ष्मण पाटील मंदिर, श्री. शनि काळभैरव मंदिर, श्री. शांखंबरी मंदिर, श्री. खंडोबा मंदिर, श्री. सोमेश्वर मंदिर, श्री. रेणूका माता मंदिर, श्री. यमाई - तुकाई मंदिर, श्री. यल्लमा देवी मंदिर, श्री. पद्यमावती मंदिर, तहसिल कचेरीसमोरील श्री. मारुती मंदिर, व्यापारी कमिटी मारुती मंदिर, श्री. रामबागेतील मारुती मंदिर, श्री. व्यासनारायण मंदिर, श्री. अंबाबाई मंदिर, श्री. लखुबाई मंदिर, श्री. सटवाई मंदिर, श्री. रोकडोबा मंदिर, श्री. त्र्यंबकेश्वर व खंडोबा मंदिर, श्री. नरसोबा मंदिर, श्री. पुंडलिक मंदिरासमोरील समाधी, श्री. काळा मारुती मंदिर, पंढरपूर.	११,२७,००,०९७
	एकूण अंदाजित खर्च भाग-१) अ + ब	३५,४१,२१,७९३

०२	भाग २: परिसर व्यवस्थापन व इतर संबंधित सुविधांचे नियोजन.	
अ	विद्युत व्यवस्थापन (आधीची विद्युत प्रणाली बदलून नवीन प्रणाली बसविणे , आपत्कालीन विद्युत पुरवठा ,वायुवीजन तसेच आतील व बाहेरील भागातील दररोजची व उत्सवी प्रकाशयोजना)	५,६७,११,९८०
ब	जलव्यवस्थापन: पिण्याच्या तसेच वापराच्या पाण्याची व्यवस्था तसेच सांडपाणी आणि पावसाच्या पाण्याची निचरा व्यवस्था	१,५४,०८,४००
क	अभ्यागत सुविधा: १.पादत्राणे ठेवण्याची जागा, बसण्यासाठी जागा, कचराकुऱ्या, विश्रांती जागा इत्यादी २.दर्शनबारी आणि संलग्न व्यवस्था ३.आपत्कालीन/ सुरक्षाव्यवस्था (Improved CCTV & Command Control, DFMD, प्रथमोपचार सुविधा इ .व अग्निशमन यंत्रणा ४.माहिती सुविधा : ४.१ माहितीफलक (ब्रेल, QR, नकाशा, आपत्कालीन, दिशादर्शक, कायमचे व तात्पुरत्या स्वरूपातील ,इ.) ४.२. रमरणिका ,माहिती पुस्तके ,माहितीपट ,इ.	६,६८,९८,८७७
ड	मंदीरालगतच्या रस्त्याची दगडी फरसबंदी आणि सौंदर्यीकरण	४,२०,७२,९६०
	एकूण अंदाजित खर्च भाग-२ (अ + ब + क+ ड)	१८,९०,९२,२९७
	एकूण जतन ,संवर्धन व व्यवस्थापनाचा खर्च (भाग १ + भाग २)	५३,५२,९३,९३०
०३	GST १२%, ०.५% Labour Insurance, ५% Contingencies, १०% Price escalation & others	२०,३३,८९,२९४
	एकूण अंदाजित प्रकल्प खर्च :	७३,८५,९५,२२४

परिशिष्ट-ब

“पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखडा”

विवरणपत्र - १ (भौतिक उद्दिष्टे)

आराखड्यातील एकूण कामांची संख्या	प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यात आलेल्या कामांची संख्या	प्रशासकीय मान्यता प्रदान करणे बाकी असलेल्या कामांची संख्या	कार्यारंभ आदेश देण्यात आलेल्या कामांची संख्या	अंदाजपत्रक स्तरावरील कामांची संख्या	निविदा स्तरावरील कामांची संख्या	पूर्ण झालेल्या कामांची संख्या
१	२	३	४	५	६	७

जिल्हाधिकारी, सोलापूर तथा “संनियंत्रण अधिकारी”

“पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखडा”

विवरणपत्र-२ (भौतिक उद्दिष्ट्ये)

अ.क्र.	कामाचे नाव	कामाची कार्यान्वयीन यंत्रणा	कामासाठी मंजूर निधी	कामासाठी आतापर्यंत उपलब्ध करून दिलेला निधी	कामासाठी आतापर्यंत झालेला खर्च	काम पूर्ण करण्याचा दिनांक	काम पूर्ण झाल्याची टक्केवारी
	१	२	३	४	५	६	७

जिल्हाधिकारी, सोलापूर तथा “संनियंत्रण अधिकारी”

“पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखडा”

विवरणपत्र-३ (आर्थिक उद्दिष्ट्ये)

अ			ब	
१	२	३	४	५
आराखज्यास प्रशासकीय मान्यतेचा दिनांक व त्यानुसार मंजूर आराखज्याची एकूण किंमत	आराखज्यासाठी आतापर्यंत एकूण वितरीत निधी	आराखज्यासाठी आतापर्यंत एकूण वितरीत निधीपैकी झालेला एकूण खर्च	आराखज्यासाठी सन २०२३-२४ मध्ये एकूण अर्थसंकल्पित तरतूद	आराखज्यासाठी सन २०२४-२५ मध्ये एकूण अर्थसंकल्पित तरतूद

जिल्हाधिकारी, सोलापूर तथा “संनियंत्रण अधिकारी”

“पंढरपूर देवस्थान मंदिर विकास आराखडा”